

• Tin 4

- Yemin olsun Biz, İnsanı gerçekten ahsen-i takvimde yarattık.
- Bu âyete dair açıklamalarımızı iki başlık halinde sunacağız:
- 1- Ahsen-i Takvîm'de Yaratılan İnsan:
 - "Yemin olsun ki Biz, insanı... yarattık" âyeti yeminin cevabıdır.
 - "İnsan" ile kastedilen kâfîrdir. Bunun Veli b. el-Muğire olduğu söylendiği gibi, Kelede b. Esîd olduğu da söylemenmiştir. Buna göre âyet, öldükten sonra dirilişi inkâr edenler hakkında inmiştir.
 - "insan" ile kastedilenin Âdem ve onun soyundan gelenler olduğu da söylemenmiştir.
 - "Ahsen-i takvîm'de" âyeti ile, onun mutedil ve dengeli yaratılışı ile gençliğinin olgunluğu kast edilmektedir. Genel olarak müfessirler böyle açıklamışlardır. O varlıkların en güzelidir. Çünkü hersey yüzüstü ([yürüyecek şekilde](#)) yaratılmış olduğu halde **yüce Allah** insanı dimdik yaratmıştır. Onun akıcı bir dili vardır, elleri vardır, kendileriyle yakaladığı parmakları vardır.
- 2- Aşağıların Aşağısına İndirilen İnsan:
 - "Sonra onu aşağıdaların aşağısına" [yani](#) erzel-i ömre ([ömrün en kölü, en fena çağına](#))
 - "bödürdük." Bu da gençlikten sonra ihtiyarlık, gücten sonra zayıflık halidir. Nihayet insan birinci halindeki çocuk gibi olur. Bu açıklamayı [ed-Dâhhak](#), el-Kelbi ve başkaları yapmıştır.
 - İbn Ebi Necîh'in, [Mücahid](#)'den rivâyetine göre;
 - "sonra onu aşağıdaların aşağısına" cehennem ateşine
 - "bödürdük" diye açıklamıştır ki, maksat kâfîrdir, Ebû'l-Aliye de böyle açıklamıştır.
 - Bir açıklama da şöyledir: **Yüce Allah**, insanı yapısının üzerinde kurulduğu o üstün niteliklerle nitelendirince, insan azdı ve üstünlük tasladı. Öyle ki;
 - "ben sizin yüce Rabbinizim" ([en-Nâziât, 79/24](#)) diyecek noktaya kadar geldi. Allah kulunun bu durumunu bildiğinden, ilâhî hukmünü kendisi verdiğinden, onu aşağıdaların aşağısına bödürdü. Bu da içini pislik ve necasetle doldurmak, kimi zaman istiyerek, kimi zaman da mecbur kalarak görülmek bir şekilde bu pisliği dışına çıkartmak sureti ile bunu yaptı. Ta ki o, durumunun bu olduğunu görüp, gerçek değerinin ne olduğunu bilip haddini aşmasın.

• Casiye 13

- "Göklerde ve yerde bulunanların tümünü kendinden size musahhar kılmıştır." Yani işte bu, **yüce Allah**'ın fiili yaratması, tarafından bir ihsanı ve nimetlerle donatmasıdır.
- **İbn Abbâs, el-Cahderî** ve başkaları
- "tümünü kendinden" anlamındaki âyeti: şeklinde "mim" harfini kesreli, "nun" harfini şeddeli ve "he (yuvarlak te)"yi tenvinli olarak, mastar (**mefu'l-i mutlak**) olmak üzere nasb ile okumuşlardır. **Ebû Amr** dedi ki: Ben aynı şekilde Mesleme'yi de:diye **yani** "O'nun bir lütfü, keremi olmak üzere..." diye okuduğunu dinlemiştir.
- Yine aynı şekilde Mesleme b. Muhibb'den: 'Hepsi de Onun lütfudur" anlamında lütuf anlamındaki lâfız "he" zamirine izafet olarak okunmuştur.
- Bu **Ebû Hatim**'e göre hazfedilmiş bir mübtedanın haberidir. **Yani** bu **ya da** o, O'nun lütfudur demektedir.
- Cemaatin kıraati de (**anlam itibariyle**) açıklır.
- "Muhakkak ki bunlarda düşünen bir topluluk için âyetler vardır."

• Hacc 65

- Görmedin mi Allah yerde olanları da, emriyle denizde akıp giden gemileri de emrinize vermiştir. O'nun izni olmadıkça, yerin üzerine düşmesin diye semâyi O tutuyor. Muhakkak Allah insanları çok esrgeyendir, onlara çok merhametlidir.
- "Görmedin mi Allah yerde olanları da, emriyle denizde akıp giden gemileri de emrinize vermiştir." **Yüce Allah** bu âyetinde diğer bir nimeti söz konusunda, kollarına kendilerine ihtiyaç duydukları binek, davar, ağaç ve ırmakları kollarının emrine verdiği, akıp giden gemileri de onların emrine müsahhar kıldığını bildirmektedir.
- Ebû Abdu'r-Rahmân el- A'rec: "Gemiler" kelimesini mübtedâ olarak merfû' okumuş ve ondan sonrasına da haber kabul etmiştir. Buna göre âyetin anlamı şöyle olur: Görmedin mi Allah yerde olanları emrinize vermiştir. Gemiler de O'nun emriyle denizde akıp gitmektedir.
- Geri kalanları ise **yüce Allah'ın**:
- "Yerde olanları" anlamındaki âyeti üzerine atf-ı nesak olarak nasb ile okumuşlardır.
- "O'nun İzni olmadıkça yerin üzerine düşmesin diye semâyi o tutuyor."
- Semânın düşmesini istemediği için O tutuyor. **Kûfeler** de (*mealde olduğu gibi*) düşmesin diye... açıklamışlardır. O'nun semâyi tutması ise ardı arkası kesilmeden oradaki sükûnu yaratması sureciyle olur.
- "O'nun izni olmadıkça..." Sema ancak Allah'ın ona düşme izni vermesi halinde, O'nun izniyle düşebilir, demektir. **Yani** O'nun iradesiyle ve O'nun bırakmasıyla düşebilir.
- "Muhakkak Allah" kendilerine müsahhar kılmış olduğu bu şeylelerle
- "insanları çok mehamet edendir, onlara çok merhametlidir."